

Entomologbladet

POPULÄR BILAGA TILL ENTOMOLOGISK TIDSKRIFT

Årg. 2

5 december 1938

Nr 3—4

Vita fläckar på Sveriges skalbaggs-karta.

Det är inte så lätt nu för tiden att finna någon för Sverige ny skalbaggsart. Endast om man ger sig in på särskilt kritiska släkten och blir s. k. specialist, kan man ha hopp att någorlunda regelbundet — kanske varje år — göra sådana nyfynd. Men den som mera allmänt och rättvist söker ägna sig åt samlarverksamhet inom skalbaggsarnas hela insektordning, får numera vanligen undvara eggelsen att skaffa landets fauna nya medborgare.

I grund och botten är detta ingenting att beklaga. Vi ha helt enkelt hunnit så långt med Sveriges skalbaggsfauna, att det kända artantalet med undantag för en del besvärliga släkten (särskilt bland Kortvingarna), börjar närma sig det verkliga.

Upptäckarglädjen — som nog är en nödvändig beståndsdel i allt samlande — behöver sannerligen inte sakna föremål ändå. Vi kan nu på allvar börja ägna oss åt en mycket mera fängslande uppgift, — att söka fastställa de olika arternas utbredning inom Sverige. I det arbetet kan varje intresserad samlare vara behjälplig, och han kommer att spurras till vidare ansträngningar genom ständiga upptäckter.

Botanisterna ha ju hunnit mycket längre på detta område. De ha redan framställt goda utbredningskartor för åtminstone alla geografiskt karakteristiska arter bland kärlväxterna. Deras snabbare resultat är förklarligt, om man tänker på, hur mycket fortare det måste gå att grundligt utforska en trakt på dess högre växtvärld än på dess skalbaggar eller andra insekter. Antalet verksamma botanister, särskilt bland amatörerna, har också varit vida större.

Trots de berörda svårigheterna — och även andra — bör det emellertid vara de svenska entomologernas strävan att söka åstadkomma en lika grundlig kartläggning av våra insekters utbredning. Och glädjande nog tyckes intresset härför, särskilt bland de yngre entomologerna, vara mycket stort, och många ha redan gripit sig an med uppgiften att noggrant fastställa arternas svenska utbredning för någon bestämd insektordning eller -familj.

För skalbaggsarnas del kommer det att innebära ett betydande framsteg, när den nordiska Coleopter-katalogen, som nu är i tryck, kommer ut. För varje art anges där samtliga svenska landskap,

där den hittills med säkerhet är funnen. Det måste bli bra lokande att med denna katalog i hand gå igenom sin samling och komplettera den med egna fynd. Ett »ny för landskapet» är alltid ett utmärkelsetecken både för kräket och dess ägare.

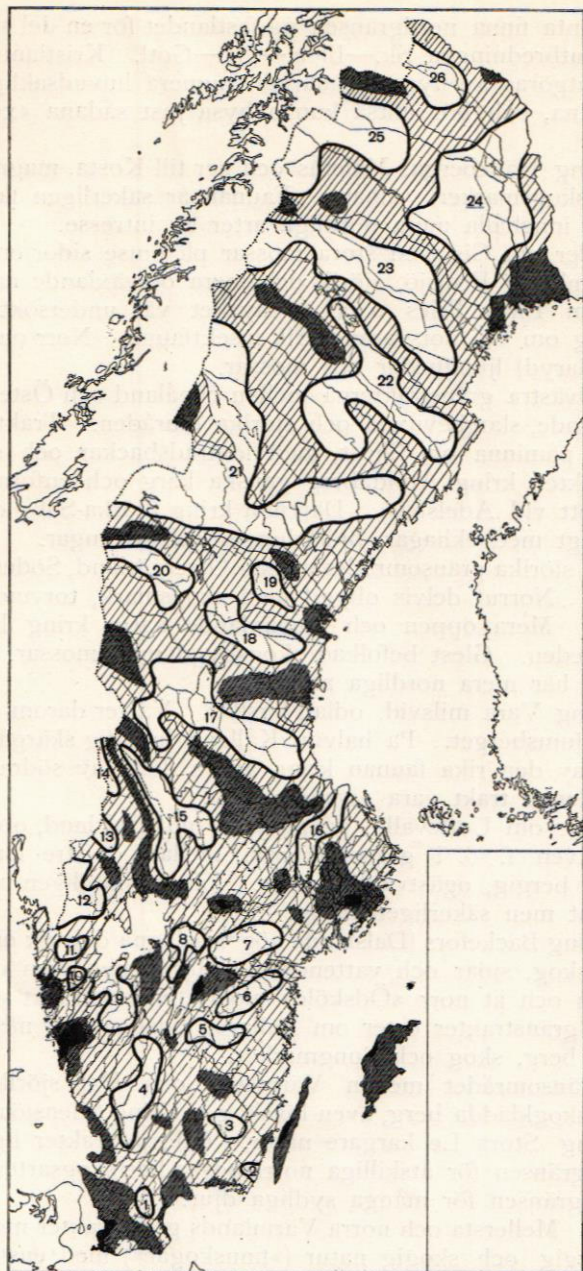
Men naturligtvis bör man inte stanna vid en kunskap om arternas utbredning, som helt består av en serie uppräknade landskap. Be-teckningen »Lappland» t. ex. säger inte särdeles mycket. Den enda metod, som ger en direkt och konkret föreställning om artens utbredningsområde, är att utarbete en prickkarta, där alla svenska fynd medtagas. Ett sådant arbete har nu påbörjats på privat initiativ för åtskilliga insektordningar, — en del kartor ha t. o. m. hunnit publiceras.

För egen del har jag sedan åtskilliga år varit sysselsatt med en kartläggning av jordlöparnas, fam. *Carabidae*, utbredning i Norden. Och därav har bland annat framkommit, hur pass ojämn under-sökningen av landets skilda delar hittills varit. För att ge en mera åskådlig bild av insamlingarnas frekvens i Sverige, har jag utar-betat den här avtryckta kartan. Den är grundad på allt material som varit mig tillgängligt (alltså även opublicerade fynd). Visser-ligen är den uppgjord endast efter carabid-kartorna, men det är nog ej för djärvt att betrakta den som ett ganska tillförlitligt ut-tryck för de svenska skalbaggs-insamlingarnas frekvens överhuvud-taget, då även »specialister» på någon familj eller annan under-avdelning (sådana som jag själv) bruka ta vara på material av skal-baggarnas hela ordning vid sina insamlingar.

Främsta syftemålet med denna karta är, att göra herrar sam-lare uppmärksamma på, vilka delar av landet som hittills äro sämst kända, »de vita fläckarna på Sveriges skalbaggs-karta». Från dessa trakter föreligga praktiskt taget inga som helst fynd av skal-baggar, ej ens av de allra vanligaste arterna. Varje intresserad samlare kan alltså där inte ens undvika att göra idel fynd av största värde för dem, som sysselsätta sig med kartläggningsarbeten. För att ytterligare stimulera läsaren och samlaren, har jag — främst genom Turistföreningens resehandböcker — sökt skaffa mig upp-lysningar om dessa »vita fläckars» natur. De ha därför på kartan försetts med nummer, som hänvisa till följande beskrivningar och randanmärkningar.

1. Området mellan Ringsjön, Hässleholm och Kristianstad. Söderut norra delen av Linderödsåsen med riklig skogväxt, särskilt bok, och ännu spår av lövängar. Längre norrut (mot Vinslöv) mera stenbunden mark och mindre leende natur.

2. Ett litet område på gränsen mellan Blekinge och Småland. En närmare undersökning vore av särskilt intresse därför, att man

här kan vänta finna nordgränsen på fastlandet för en del sydöstra arter med utbredningen Sk.—Blek.—Öl.—Gotl. Kristianopels omgivning utgöres av flygsandsmarker, numera huvudsakligen barrskogsbevuxna, och bör alltså kunna hysa just sådana »xerophila» arter.

3. Kring Hälleberga, Målerås och ner till Kosta, magra, nästan obebodda skogsmarker, »moar». Faunan är säkerligen fattig men kan tänkas innehålla mera nordliga arter av intresse.

4. Söder om Gislaved stora mossar på ömse sidor om Nissan. Söderut, omkring Femsjö, sjörik och mera omväxlande natur, vars flora genom Elias Fries o. a. är mycket väl undersökt och ger förhoppning om en motsvarande rik insektfauna. Norr om Bolmen (kring Bredaryd) ljunghedar och mossar.

5. Sydvästra gränstrakterna mellan Småland och Östergötland, mest kuperade, skogbevuxna och sjörika områden. Trakten kring Vireda lär påminna om Tjust, med lövträdsbackar och småsjöar.

6. Trakten kring Åtvidaberg ganska karg och enformig (mera lummig blott vid Adelsnäs). Däremot kring Bjärka-Säby och söder därom rikligt med ekhagar, björkdungar och lövängar.

7. Det sjörika gränsområdet mellan Östergötland, Södermanland och Närke. Norrut delvis obygd med skogsmark, torvmossar och småtjärnar. Mera öppen och omväxlande natur kring Finspång.

8. Tiveden. Glest befolkad skogsbyggd med mossar. Kanske förekomma här mera nordliga arter.

9. Kring Vara milsvid, odlad lerslätt. Väster därom det skogklädda Kedumsberget. På halvön Kålland lummig skärgårdsnatur. Att döma av den rika faunan kring andra delar av södra Vänern, bör även denna trakt vara givande.

10. Norr om Uddevalla, på gränsen mot Dalsland, obygd med mossar. Även f. ö. i gränstrakterna mellan de tre landskapen skogig och bergig, ogästvänlig natur. Faunan möjligen med nordliga element men säkerligen fattig.

11. Kring Bäcke-fors (Dalslands högst belägna del) rik omväxling av berg, skog, sjöar och vattendrag. Här ligger även den stora Bredmossen och åt norr »Ödskölds moar», en vidsträckt sandplatå. Bohusläns gränstrakter öster om Bullaren ödsliga och nästan obebodda: — berg, skog och ljunghedar.

12. Gränsområdet mellan Värmland och Dal sjörikt, med i allmänhet skogklädda berg, även lövskog. Kring Silensjöarna mera öppen, kring Stora Le kargare natur. I dessa trakter ligger sannolikt sydgränsen för åtskilliga norrländska barrskogsarter, och väl också nordgränsen för många sydliga djur.

13. 14. Mellersta och norra Värmlands gränstrakter mot Norge. Ödslig, bergig och skogig natur (»finnskogar») med enstaka små-

sjöar och tjärnar. Säkerligen övervägande nordlig fauna. Mera öppna marker och ängssluttningar kring Lekvattnet i söder.

15. Söderut, kring Filipstad, sjörik omväxlande natur med både löv- och barrskog. Norrut, i gränstrakterna mellan Värmland och Dalarna, ödlig, nästan alldeles obebyggd barrskog.

16. Kring Enköping tämligen enformigt, mestadels odlat slättland. I Dannemora-trakten och fram till kusten talrika småsjöar och mossar och för övrigt skogsmark; föga uppodling, dock även naturlig äng. Sannolikt rik fauna och vid kusten norrut troligen nordgräns för en del sydliga arter.

17. 18. 19. Dessa »fläckar» utgöra delar av det stora norrländska barrskogsområdet. Deras fauna är säkerligen ej särdeles artfattig men enformig och överensstämmer nog ganska fullständigt med de mellanliggande undersökta områdenas. Men å andra sidan — Norrlands barrskogar bjuda allttjämt på entomologiska överraskningar och äro långt ifrån utforskade.

20. Fjälltrakterna mellan Jämtland och Härjedalen. Övervägande alpin, säkerligen artfattig fauna, som dock kan tänkas innehålla en eller annan av det norska Dovre-områdets rariteter.

21. Särskilt givande borde vara, trakterna kring Kallsjön och Torrön upp mot norska gränsen. Talrika fjäll på över 1,200 m., sjöarna blott på 3—400 m. ö. h. Invandringsmöjligheter för arter från Norge. — Utforskat är även Ångermanälvens mellersta lopp, som har nipstränder i varje fall vid Resele; f. ö. mest stritt lopp och mera sterila stränder. — Utanför kartans »vita fläck» ligger Nordingrå och Ullånger vid Ångermanlands mellersta kust. Denna trakt, som jag själv på genomfärd besökt, ser entomologiskt särdeles lockande ut, ett leende fjordlandskap med frodiga ängssluttningar och småtjärnar i öppet, soligt läge. — Se f. ö. »17».

22. Mellersta delen av Umeälv omgives av övervägande torra skogsmarker på sten- eller sandbotten, som torde vara föga givande. Av särskilt stort intresse vore en undersökning av Vapstälvens vattenområde (söder om Tärna), då denna har sitt utlopp åt Norge och alltså kan ha givit goda möjligheter till en direkt invandring därifrån. — Se f. ö. »17».

23. Pite-älven går huvudsakligen genom obygd. Med undantag för nedersta loppet (från Älvsbyn) och källområdet är dess vattensystem entomologiskt fullständigt okänt, dock sannolikt också föga givande. — Se f. ö. »17».

24. 25. En intressant uppgift vore att följa Kalix älv från mynningen till källorna, bl. a. för att söka fastställa de alpina arternas spridningsmöjligheter utför älvdalen. Kalix-älvens källområde kring Kebnekaise vore värt en särskild undersökning för att få fram sydgränsen för de talrika fjällarter, som hittills i Sverige blott anträffats i Torneträsk-området. — Se f. ö. »17».

26. Lågfjällsområde med enformig natur mellan Torneträsk och Karesuando. Säkerligen torftig fauna. Men en del av Torneträsk-områdets intressantare arter, liksom av våra nordostliga fjällarter överhuvudtaget, kunna säkerligen väntas bli anträffade här.

Slutligen vill jag nämna — med tanke på skolungdomen bland denna uppsats' läsare — att det givetvis räknas som en särskild merit för dem som söka Entomologiska Föreningens Grill-stipendium, om de kunna ange, att de ämna ställa sin insamlingsfärd till någon av Sveriges »vita fläckar».

CARL H. LINDROTH.

Insekt-akvariet.

Den amatörentomolog, som råkar ha en damm eller liten sjö med rik undervattensflora nära till hands, bör ej försumma att under sommarmånaderna hålla insekter i akvarium. Ett dylikt »insekt-akvarium» bjuder på en mängd intressanta företeelser, som man där i lugn och ro kan studera. Många drag i vatteninsekternas liv äro i det fria mycket svåra att få se, men i akvariet ha djuren ej alls samma möjligheter att undgå spanande blickar. Man kan även — om man är nitisk — gagna vetenskapen, t. ex. genom att noga beskriva sina skyddslingar i deras olika utvecklingsstadier. Givetvis måste man då hela tiden hålla djuren skilda åt eller på annat sätt utmärka »vem, som är vem». Iakttagelserna över de olika individerna böra numreras eller på annat sätt betecknas. De kläckta exemplaren förses sedan med motsvarande nummer. Då kan man, sedan djuret blivit säkert bestämt, äntligen till anteckningarna foga artens namn. Därmed kunna dessa bli mycket värdefulla.

Hur bör då akvariebehållaren vara beskaffad, och hur skall den lämpligen inredas? — Svaren på båda dessa frågor beror givetvis på vad för slags insekter eller insektlarver man tänker ha i den. Några dykarbaggar t. ex. kan man ha i snart sagt vilken glasburk som helst, bara man har litet sand på botten och sörjer för baggarnas föda, som kan utgöras av mygglarver och andra smärre vattendjur. De stora *Dytiscus*-arterna försmå ej heller daggmask och fiskyngel.

Största behållningen skänker nog ett akvarium så inrättat, att man har möjlighet däri hysa ett urval av såväl växtätande arter,